

Prezentace virtuálních sbírek

V předchozích pracích [1, 2] jsme se zabývali evidencí, katalogizací a digitalizací sbírek. Objasnili jsme si důvody, pro které je vhodné zřizovat virtuální sbírky a naznačili jsme postupy, kterými lze virtuální sbírky vytvářet. V této práci chceme navázat na předchozí úvahy a ukázat možnosti prezentace takto vytvořených sbírek.

Virtuální výstava

Virtuální sbírka je obvykle databází sbírkových předmětů (verbální popis, digitální obraz...) doplněná o mechanismy on-line přístupu (výběry, hledání...). Toto uspořádání je velmi vhodné pro badatele, ale nemůže zaujmout laického návštěvníka. Ten zpravidla potřebuje uvést předměty do náležitých vztahů, očekává orientaci v záplavě digitálních informací. Proto je nutné návštěvníkovi poskytnout „výkladovou linii“, „vyprávění“ či „příběh“. Tomu odpovídá libreto klasické výstavy.

Na rozdíl od klasické výstavy, která je limitována expozičním prostorem však můžeme využít všech virtuálních sbírkových předmětů, naše „vyprávění“ může mít více vrstev, zákrutů a odboček, nebo několik úrovní výkladu (povrchní přehled, příběh, podrobný výklad). Další výhodou proti klasické výstavě je možnost vytvořit pro jednu virtuální sbírku více cest výkladu a objasnit tak problematiku z více úhlů.

Například pro sbírku světového umění můžeme vytvořit tyto základní výkladové linky:

- Časová osa – celosvětový vývoj umění
- Kulturní okruhy – vzájemné styky a inspirace
- Styly a osobnosti
- Vývoj výtvarných technik napříč kulturními okruhy
- ...

Mimo to můžeme vytvářet i netradiční výkladové linky, které návštěvníkovi ukáží i méně známé souvislosti jako například:

- Cesta Marka Pola
srovnání středověké kultury s kulturami se kterými se mohl setkat Marko Polo
- Kolumbova cesta
srovnání pozdně středověké kultury středomořské s předkolumbovskými kulturami
- Cesta písma
vývoj písma a jeho srovnání v jednotlivých kulturních okruzích

Je tedy zřejmé, že počet výkladových linií může být značný, že bude omezen spíše objemem znalostí a fantazií tvůrců, než prezentačním prostorem, nebo nedostatkem sbírkových předmětů.

Interaktivita

Virtuální výstava nám tedy umožňuje procházet sbírkou mnoha cestami. Proti klasické výstavě však chybí možnost taktilního vnímání (ta však chybí i u klasických vitrín) a „přímého dojmu“. Proto musíme hledat postupy, které obohatí virtuální výstavu o prvky, které klasická výstava neumožňuje. Toho lze obvykle dosáhnout interaktivními prvky, jako jsou například:

- Interaktivní hledání vazeb
 - Vyhledat informace o tvůrci zvoleného předmětu
 - Vyhledat informace o stylu zvoleného předmětu
 - Vyhledat informace o technologiích souvisejících s předmětem
 - Ke konkrétnímu předmětu vyhledat analogické předměty

- Vyhledat předchůdce - následníka
- Vyhledat dějinné události z místa a doby vzniku předmětu
- ...
- 3D vizualizace
Klasická výstava nám většinu předmětů ukazuje staticky a z jediného pohledu. Virtuální výstava umožní předvést mechanismy v pohybu, nebo statické exponáty interaktivně otáčet a prohlížet je tak ze všech stran.
- Akustická složka
Pro mnoho exponátů jsou důležité i jejich akustické projevy (hudební nástroje, ptáci, mechanismy...). Klasická expozice by byla velmi nepříjemná, kdyby v ní hlučely desítky exponátů (nehledě na jejich opotřebení). Ve virtuální výstavě můžeme snadno k exponátu připojit záznam jeho charakteristického zvuku a ten kliknutím přehrát.
- Vizualizace abstraktního
Mnoho našich znalostí nelze jednoduše vyfotografovat či nakreslit (kvantová fyzika, společenské vztahy...). Klasická výstava si obvykle pomáhá verbálními analogiemi, schémata a kresbami. Virtuální výstava nám umožňuje interaktivně animovat schémata, kresby, fotografie a 3D modely tak, že můžeme „vizualizovat abstraktní“ mnohem názorněji, a návštěvníka tak zavést mnohem dál na cestě poznání.

Emotivní složka

Předchozí postupy atakují zejména racionální složku návštěvníkovy osobnosti. Současně však musíme vtahovat do virtuální expozice i emotivně. Zobrazení sbírkových předmětů nemůže být jen „suše exaktní“, ale musí mít i emotivní náboj, výklad musí občas nabídnout překvapivý postřeh a sledovat lidskou stránku popisovaného jevu a grafické řešení prezentace musí toto působení podporovat. Mimo to bude dobré posílit prezentaci vhodnými emotivními objekty (obrazy, animace, videosekvence, zvuk...).

Uplatnění návštěvníkovy osobnosti

Každý návštěvník touží nějak uplatnit svou osobnost. Kurátoři klasických sbírek tento pud velmi dobře znají. Obvykle se projevuje poškozováním sbírkových předmětů nebo prostorů expozice.

Ve virtuální sbírce nelze nic poškodit, můžeme tedy tyto destruktivní projevy transformovat do mnohem konstruktivnější podoby. Návštěvníkovi můžeme nabídnout například tyto prvky pro „seberealizaci“:

- Kniha hostů
- Ankety
- Kvízy
- Možnost komentovat jednotlivá témata či předměty
- Tématické hry či hlavolamy
- Soutěže (nejlepší texty či fotografie na dané téma...)

Podpora sbírkotvorné a badatelské činnosti

Dalším stupněm předchozích postupů mohou být mechanismy verifikace a rozšiřování sbírek. Návštěvník totiž může mít specifické znalosti, které nejsou dostupné tvůrcům sbírky. Pokud tedy návštěvníkovi umožníme připojit komentář k libovolnému předmětu, můžeme sbírku obohatit o zajímavé postřehy (návštěvník například pozná osoby na dobové fotografii), či verifikovat naše znalosti z dalšího zdroje.

Pokud ve virtuální expozici vytvoříme stránku pro vkládání virtuálních sbírkových předmětů, umožníme veřejné doplňování naší sbírky.

Pokud podmíníme přístup k odborným datům identifikací návštěvníka a provedeme statistiku jeho pohybu ve virtuální sbírce, můžeme vytvářet odborné profily návštěvníků. Podle těchto profilů potom snadno vyhledáme specialisty pro budoucí spolupráci.

Znalost jako sbírkový předmět?

Při přípravě virtuální sbírky vytváříme mnoho objektů, které mají vztah k naší sbírce (texty, tabulky, schémata, vizualizace, emotivní objekty...). Ty mají charakter analogický virtuálním sbírkovým předmětům a jsou také uloženy podobným způsobem. Obvykle však nesou znalosti o mnoha sbírkových předmětech, jejich vzájemných vztazích atd. To poněkud mění naše nazírání na metodiku sbírky a otevírá nové obzory.

Technické řešení

Všechny popsané mechanismy využívají data virtuální sbírky, která pouze pomocí specifických postupů transformují do nového tvaru. Základem každé efektivně vytvořené virtuální prezentace tedy musí být dobře uspořádaná virtuální sbírka s bohatou audiovizuální složkou.

Zatím co evidenci, katalogizaci a digitalizaci sbírek můžeme poměrně detailně formalizovat a standardizovat, bude prezentace virtuálních sbírek vždy hledáním cest ke vnímání. V ideálním případě by měla být Tvorbou. Proto nebude vhodné ji svazovat zbytečnými pravidly. Tvůrcům můžeme nabídnout pouze podporu vhodným prezentačním systémem (obdoba redakčních systémů zpravodajských webů), který jim usnadní organizaci celé prezentace a nabídne standardní interaktivní prvky. Vtažení návštěvníka do virtuální expozice však bude vždy záviset jen na invenci jejich tvůrců.

Závěrem

Každá sbírka bude plnit své poslání jedině tehdy, když bude mít vnímatele, a když na tyto vnímatele bude skutečně působit. Ukázali jsme si, že u virtuálních sbírek můžeme nalézt řadu postupů, které stupňují působení sbírky na diváka a zprostředkovávají mu znalosti, které by mu v klasické expozici zůstaly nedostupné.

Pomezí, prosinec 2001

Petr Vermouzek

Literatura:

Vermouzek P.	Digitalizace sbírek, Česká Kanada duben 2001
Vermouzek P.	Evidence, katalogizace, digitalizace, Česká Kanada srpen 2001